

Státní zkouška z výtvarné výchovy

**studijního oboru Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy,
střední školy a základní umělecké školy – výtvarná výchova**

7504T290 – prezenční jednooborové magisterské studium navazující

Úvodní ustanovení

1. Státní zkouška z výtvarné výchovy s didaktikou (dále jen SZ) se koná v souladu se Studijním a zkušebním řádem Univerzity Karlovy v Praze – Pedagogické fakulty (dále jen SZŘ) a příslušným opatřením děkana fakulty.
2. Státní zkouška z výtvarné výchovy je ústní a koná se před komisí, jmenovanou děkanem fakulty. Složení komise upravuje SZŘ Univerzity Karlovy v Praze.
3. SZ se koná v termínech, určených harmonogramem fakulty pro příslušný akademický rok.
4. Klasifikace SZ se řídí SZŘ UK PedF v Praze.
5. Při SZ má student prokázat teoretické znalosti a schopnost jejich tvůrčí aplikace do současné problematiky výtvarné pedagogiky, výtvarné kultury a výtvarného umění.
6. Při státní zkoušce z výtvarné výchovy si student vylosuje dvě témata – po jednom z každé z následujících oblastí. Student má právo na promyšlení koncepce své odpovědi, popř. písemnou přípravu po dobu maximálně patnácti minut na každé vylosované téma.
7. Oblastmi SZ jsou: A) **Teorie a dějiny výtvarné kultury**, B) **Teorie a didaktika výtvarné výchovy**.
8. Odpovědi na otázku z každé oblasti klasifikuje komise v neveřejném jednání zvláštní známkou; celá SZ z VV je tedy klasifikována **dvěma samostatnými známkami**.
9. Studenti si, jako součást přípravy k SZZ, přinesou obrazovou dokumentaci výtvarných děl a realizované praxe, uložené na přenosném elektronickém médiu (USB disk). Tuto dokumentaci studenti využijí při koncipování odpovědí na vylosované otázky.

V Praze, prosinec 2017

Doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.
vedoucí katedry výtvarné výchovy UK PedF

Tematické oblasti státní zkoušky z výtvarné výchovy studijního oboru učitelství výtvarné výchovy pro základní, střední a základní umělecké školy – navazující magisterské prezenční jednooborové studium.

A. Teorie a dějiny výtvarné kultury

Koncepce otázek vychází z potřeb budoucí pedagogické praxe absolventů. Klade důraz na samostatné řešení základních problémových okruhů vycházející ze specificky oborového myšlení a ze souvislosti s ostatními humanitními disciplínami. Přípravu a prezentaci je třeba stavět na koherentní souvislosti a typologii daného tématu, nikoliv na lineárním, chronologickém řazení historických údajů. Odpovědi je tedy nutno strukturovat vyváženou volbou konkrétních příkladů z vybraných vývojových fází dějin umění s důrazem na umění 20. a 21. století. Otázky budou pojímány v širších souvislostech historických, filosofických atd., v přímé vazbě na daný dílčí problém.

Důležitou součástí ústní zkoušky je pečlivě strukturovaná obrazová dokumentace, na které student konkrétně demonstruje a obhajuje své teoretické postoje. Pro každou otázku musí být zpracován samostatný soubor obrazové dokumentace, která by měla být vizuální osnovou otázky a konkrétní demonstrací vztahů napříč vývojem umění jako vizuální základna jejich verbální analýzy.

Jednooborové studium je charakteristické soustředěním na vlastní tvorbu posluchačů, se smyslem pro rozvíjení jejich tvůrčích potencialit. Se stejným důrazem pracuje se znalostmi a zkušenostmi posluchačů z praxe výtvarné výchovy, která programově ověřuje kritéria kurikulárních dokumentů oboru, a jejich interpretačními zkušenostmi z oborů galerijní edukace a teorie umění a výchovy. Vše doplňují a propojují znalosti z teoretického základu univerzitních studií. Zvýšená hodinová dotace jednotlivých disciplín oproti dvouoborovému studiu se odráží i v odpovídajících nárocích při státní závěrečné zkoušce. Základem je přehled o fázích vývojového procesu výtvarného umění a jejich závislosti na čase, společenských, kulturních a vědeckých proměnách. Je třeba prokázat schopnost vyjadřovat se v odborných pojmech akademicky korektně se znalostí základních faktografických informací. Teprve na této základně je možné vypracovat koncepci jednotlivých otázek s důrazem na dynamicky pojaté souvislosti nejen v rámci výtvarného oboru, ale v co nejširším kontextu doby, a na formální a obsahové interpretaci vybraných děl dalších uměleckých oborů a v jejich vzájemném srovnávání. Výběr a strukturace obrazové dokumentace každé otázky prezentuje široké, ale koncepčně ohraničené interpretační pole při jejím využití k obhajobě vlastních teoretických závěrů.

B. Teorie a didaktika výtvarné výchovy

Koncepce otázek zahrnuje jak teoretickou přípravu a znalost odborné literatury, tak i zkušenosti získané v průběhu různých forem pedagogické praxe. Při koncipování otázek posluchači využijí tyto zdroje k strukturované výpovědi s vazbou na praxi výtvarné výchovy, s využitím materiálů z vlastního pedagogického portfolia.

A. Teorie a dějiny výtvarné kultury

Tematické okruhy:

- I. Umělecké dílo jako výpověď doby (vztah skutečnost – umělec – umělecké dílo – recipient)
- II. Struktura uměleckého díla jako znakového systému
- III. Morfologie a tektonika uměleckého díla
- IV. Systémy vizuálního řádu
- V. Výtvarné druhy, jejich specifičnost a komparace s jinými uměleckými druhy

Témata:

I. Umělecké dílo jako výpověď doby (vztah skutečnost – umělec – umělecké dílo – recipient)

1. Vztah umění a skutečnosti (z hlediska tvorby i recepce), proměny jejich vzájemného vztahu v epoše moderny a postmoderny.

Základní možnosti přístupu ke skutečnosti (smyslový, rozumový, citový, estetizující), možnosti třídění způsobů uměleckého vyjádření. Umělecké dílo jako výpověď doby, osobní výpověď umělce a komunikační východisko osobní reakce diváka. Vzájemné vztahy obou rovin.

2. Stylizace (racionální, expresivní, dekorativní), abstrahování, deformace a další odchylky od naturalistického zobrazení skutečnosti a jejich příčiny.

Příčiny a podoby stylizace ve vztahu k základním přístupům ke skutečnosti – vazby na vztah ke světu a jeho výklad (např. stylizace v křesťanském umění). Příčiny a proměny stylizace v umění 20. a 21. století. Rozdíl mezi stylizací, abstrahováním a deformací.

3. Vztah tělesnosti a obrazu. Tělesná reprezentace (vnímání uměleckého díla skrze tělesnost).

Zobrazení lidského těla. Souvislost mezi dobovým myšlením a způsobem zobrazení lidské figury. Příklady z různých historických období. Fyziologické aspekty vnímání uměleckého díla.

II. Struktura uměleckého díla jako znakového systému

4. Znak jako prostředek vizuální komunikace. Rozdíly a vztahy mezi formou, obsahem a výrazem znaku ve volném umění a užitě tvorbě.

Vztah mezi reálným a figurativním předmětem, podíl míry stylizace na výpovědi znaku. Typy znaků. Znak a symbol ve výtvarném umění. Umělecké dílo jako zvnitřněný systém znaků, jako proces kódování a dekódování. Multiplikace jako prostředek komunikace umělecké, politické, ekonomické, vzdělávací apod.

5. Vztah obsahu a formy v uměleckém díle a jeho proměny s důrazem na moderní a postmoderní umění. Konvence, kánony, normy a schémata a jejich uplatnění v umění. Jejich proměna v moderním a postmoderním umění

Forma jako prostředek sděleného obsahu. Konkrétní příklady formových proměn téhož námětu. Ikonografie a ikonologie a jejich vztah k formě uměleckého díla. Akcentace výrazné polaritý formy a obsahu v moderním a postmoderním umění. Dvoznačnost stylu a konvence. Styly, normy a schémata v umění a ve společnosti.

III. Morfologie a tektonika uměleckého díla

6. Tvar a prostor v architektuře – formální a duchovní aspekty jejich vzájemného vztahu
Vztah architektonického tvaru k vnějšímu a vnitřnímu prostoru. Pasivní a aktivní vztah hmoty a prostoru, konkrétní příklady z historické a moderní architektury. Duchovní aspekty tvaru a prostoru a jejich vazba na aspekty formální.

7. Tvar a prostor v sochařství, zásadní proměny jejich vzájemného vztahu
Specifičnost sochařského tvaru a jeho vztahu k prostoru (ve srovnání s architekturou a malířstvím) a jejich příčiny. Aktivní a pasivní vztah sochařského tvaru k prostoru. Reliéfní sochařská tvorba a její specifičnost. Socha ve veřejném prostoru. Kvalitativní proměny materiálů, tvaru a prostoru v moderním a postmoderním sochařství.

8. Tvar a prostor ve dvourozměrném výtvarném projevu. Specifika malby, kresby a grafiky ve srovnání s architekturou a sochařstvím
Podíl jednotlivých výrazových prostředků (linie, barva, světlo) na malířském tvaru a prostoru. Typologie tvaru, vztah tvaru a prostoru a proměny jeho pojetí. Typologie prostoru a výrazné proměny v moderním a postmoderním umění.

9. Kvalitativní proměny tvaru a výtvarných technik v umění 20. a 21. století – materiálová tvorba
Zásadní proměny pojetí tvaru a prostoru – objekty/asambláže, akumulace, komprese, multiplikace atd., reprodukce plošné i trojrozměrné, instalace a jim odpovídající proměny výtvarných technik. Nové formy a podoby výtvarných druhů (sochařství, malby) a technik v konfrontaci s jejich tradičním pojetím.

10. Kompozice ve dvourozměrném výtvarném projevu a její proměny v moderním a postmoderním umění
Kompozice jako schéma v období historických slohů a příčiny tohoto pojetí (příklady kompozičních schémat). Proměny kompozice v moderním malířství: od spontánní organické kompozice k přísnému řádu geometrické abstrakce.

11. Kompoziční principy volné prostorové tvorby a jejich proměny v moderním a postmoderním umění
Vztah hmoty a prostoru jako podstaty kompozičních principů v architektuře a sochařství – společné znaky a rozdíly. Proměny kompozice v moderní architektuře a sochařství.

IV. Systémy vizuálního řádu

12. Zásadní kvalitativní proměny figurativního umění a jejich příčiny

Proměny figurativního zobrazení jako obraz myšlení doby, jejího vztahu ke světu – konfrontace výrazné stylizace raně středověkého křesťanského umění a stále důslednější smyslový přístup od renesance do 19. století – příčiny. Vrchol kvalitativních proměn figurativního umění ve 20. století, klíčové zlomy v jeho vývoji. Figurativní projev v postmoderním a současném umění.

13. Vývoj abstraktního projevu od počátků do 20. a 21. století I. – racionální abstrakce ve volném i užitém umění

Projevy racionální abstrakce v pravěkém, starověkém a raně středověkém umění – odlišné příčiny. Racionální abstrakce v moderním a postmoderním umění, klíčové fáze proměn

14. Vývoj abstraktního projevu od počátků do 20. a 21. století II. – dekorativní a expresivní abstrakce ve volném i užitém umění

Abstraktní dekor v keltském či irském umění, dekorativní abstrakce v křesťanském umění východu, abstraktní expresionismus 20. století a jeho podoby

15. Akce, tělo, slovo, místo, prostor – formy kinetického umění, umění akce, body artu, koncept-artu, land artu a umění instalace jako progresivní podoby vizuálního řádu.

Umění akce, body art, koncept art, umění instalace a video art jako nové prostředky výtvarného vyjádření – příčiny, možnosti, podoby. Nejvýznamnější skupiny a umělci ve světě a u nás.

V. Výtvarné druhy, jejich specifická a komparace s jinými uměleckými druhy

16. Místo a význam kresby ve vybraných kulturních obdobích, současné postavení kresby jako specifického výtvarného oboru

Kresba jako samostatný fenomén a její výrazové prostředky. Kresba jako základní (nejpřímější) výtvarný projev od zrodu lidské civilizace. Historicky doložené proměny funkce, účelu a role kresby v různých vývojových stádiích a kulturních oblastech.

17. Vznik, proměny rolí a postavení volné grafiky ve vývoji evropského a mimoevropského výtvarného umění. Grafika v moderním a postmoderním umění

Grafika jako samostatná umělecká disciplína. Postavení a význam grafiky v různých obdobích. Proměny české grafiky 20. století. Významné fenomény současné grafiky. Technické možnosti grafiky a principy tisku

18. Od obrazu k písmu – historické proměny a současnost

Obraz jako forma sdělení, vznik a proměny písma a užitá grafiky v různých kulturních oblastech. Užitá grafika a grafický design, vizuální komunikace. Autority mezi tvůrci písma a grafického designu. Digitální typografie a její možnosti. Současný český grafický design.

19. Kniha a nové nosiče vizuální informace

Historie, vývoj a současné pojetí knihy. Struktura knihy, typografie, ilustrace (ilustrace dětské knihy – ideál a skutečnost). Fenomén autorské knihy. Možnosti nových médií. Autority české knižní tvorby – typografové, ilustrátoři, nakladatelé.

20. Design, jeho počátky, proměny a současnost

Řemeslo a průmyslová výroba. Materiál, tvar, výrobek, jeho kvalita, důležité funkce. Požadavky na moderní užitek předmět, vliv módy a životního stylu. Ekologické aspekty a přírodní inspirace.

21. Umělecké řemeslo, užitá tvorba, užitě a volné umění a proměny jejich vztahu. Vztah k malbě, sochařství a architektuře. Materiály a jejich specifická

Vztah materiálu a techniky k výrazu, funkci díla. Objednavatel a uživatel. Evropské a mimoevropské kultury. Proměny hodnocení, stírání oborových hranic. Textil a keramická tvorba, vymezení pólů mezi užitečnou a uměleckou tvorbou.

22. Nová média a technologie – videoart, multimediální umění, digitální tvorba, net-art; proměny vizuálního řádu vlivem nových technologií.

Vliv analogových a digitálních technologií na vývoj výtvarného umění. Specifika pohyblivého obrazu. Projekce a multimediální instalace.

23. Fotografie jako svébytné umělecké médium. Proměny fotografie v historii a v současnosti

Fotografie a její role. Historie fotografie a osobnosti v začátcích české fotografie. Dokumentární a autorská fotografie. Fotografie a veřejný prostor. Oborové přesahy fotografie – instalace, performance, konceptuální umění apod. Fotografie a počítače. Postmoderní fotografie – realita a fikce.

24. Výtvarné umění a jeho vztahy k ostatním druhům umění, překračování hranic mezi uměleckými druhy – důraz na moderní a postmoderní umění.

Synestezie, komparace jako svědectví adekvátních tendencí jako výpovědi doby, překračování hranic mezi uměleckými druhy. Příklady z období historických slohů, hlavní důraz na období moderny a postmoderny. Multimediální umění jako jedna z typických oblastí současné umělecké produkce.

B. Teorie a didaktika výtvarné výchovy

Tematické okruhy:

- I. Žák ve výtvarné výchově.
- II. Obsah výuky ve výtvarné výchově a jeho širší souvislosti (učivo, jeho uspořádání a zpracování v kulturních a společenských kontextech).
- III. Výukový proces ve výtvarné výchově (projektování, realizace a posuzování výuky).
- IV. Učitel a jeho přístup k výuce ve výtvarné výchově.

Témata:

I. Žák ve výtvarné výchově

1. Osobnost žáka ve výtvarné výchově.

Postavení a role žáka ve výtvarné výchově – žák jako osobnost, tvůrce, divák, příslušník kulturního společenství. Ontologický vývoj výtvarného projevu dítěte a jeho důsledky pro pedagogickou práci učitele.

2. Vztah mezi žákem a učitelem ve výtvarné výchově.

Vztah mezi žákem a učitelem ve výtvarné výchově a jeho pedagogické, psychologické i sociální souvislosti. Problémy pedagogického řízení v kontextu vztahů mezi žákem a učitelem (žáci jako skupina a jako jednotlivci). Sociální vztahy mezi žáky; individuální a skupinová práce a její specifika; reflektivní dialog ve skupině.

3. Vlivy výtvarné výchovy v individuálních a společenských souvislostech.

Smysl a cíle vzdělávacího a výchovného působení na žáka ve výtvarné výchově. Výtvarná výchova jako podpůrná aktivita v procesu inkluze. Žák jako subjekt výchovně vzdělávacího působení a jako autonomní tvůrce.

4. Interpretace a reflexe ve výtvarné výchově.

Úloha interpretace, reflexe a dialogu ve výtvarné výchově. Vztah subjektivní a intersubjektivní roviny při interpretaci. Komunikační aspekty výtvarné výchovy. Reflektivní dialog jako součást výuky, sebereflexe jako zdroj poznání. Vztahy mezi vizuálním a verbálním vyjádřením žáka. Diskurzivní pole výtvarné výchovy.

II. Obsah výuky ve výtvarné výchově a jeho širší souvislosti. Učivo, jeho uspořádání a zpracování v kulturních a společenských kontextech.

5. Učivo a jeho charakteristické rysy ve výtvarné výchově.

Historický vývoj učiva ve Vv. Kulturní, umělecké, sociální a personální stránky učiva. Subjektivní a intersubjektivní stránky učiva. Didaktická znalost obsahu učiva. Výběr a formulace učiva při plánování výuky. Námět, činnost, rozvíjení dovedností. Učivo výtvarné výchovy podle RVP.

6. Učivo ve výtvarné výchově v kulturních a společenských souvislostech.

Kulturní, umělecké, společenské a personální stránky učiva, jejich vztahy a vzájemné vazby. Etika, morálka, společenské normy v obsazích výuky výtvarné výchovy. Kontroverze v umění a jejich místo v hodinách výtvarné výchovy.

7. Výběr a didaktické uchopení obsahů ve výtvarné výchově.

Jak vybírat učivo, jak je didakticky uchopit, uspořádat a jak s ním zacházet v přípravě a vedení situací v pedagogickém díle. Příprava námětu a jeho didaktické rozpracování. Možné širší souvislosti obsahů vyučování výtvarné výchovy a jejich vztah k dalším tematickým okruhům výchovného působení.

8. Didaktické zpracování učiva ve výtvarné výchově.

Průběh didaktické transformace učiva do konkrétní práce učitele ve výuce, realizace učiva. Vztahy mezi námětem, výtvarnými postupy a úkolem chápaným jako otázka, která vyžaduje odpověď. Vztahy mezi transmisí a tvořivostí ve výtvarné výchově. Vztahy mezi kritickou analýzou (reflexí) námětu a spontaneitou ve výtvarné výchově.

9. Rámcový vzdělávací program a školní vzdělávací program.

Vznik a vývoj kurikulárních dokumentů pro výtvarnou výchovu. Kurikulární dokumenty pro ZŠ, SŠ a ZUŠ, jejich koncepce a obsah, shody a rozdíly. Vzdělávací oblast Umění a kultura. Vztah mezi RVP a ŠVP. Konkrétní ukázka ŠVP pro výtvarnou výchovu.

10. Mezioborové a mezipředmětové vztahy ve výtvarné výchově.

Vzdělávací obory s obsahovou návazností na výtvarnou výchovu. Průřezová témata v RVP a jejich vztah k výtvarné výchově. Mezipředmětové vztahy ve výtvarné výchově. Kontextualizace obsahu a jeho zpracování na pomezí vybraných disciplín (konkrétní ukázka zpracování určitého obsahu studentem). Didaktický projekt; projektové vyučování.

11. Vizuální gramotnost a vizuální kultura.

Vymezení pojmů vizuální gramotnost a vizuální kultura, společenské a kulturní kontexty jejich vzniku. Vztah výtvarné výchovy a teorií vizuální kultury. Koncepce výtvarné výchovy zaměřené na vizuální kulturu u nás a v zahraničí (VCAE).

III. Výukový proces ve výtvarné výchově (projektování, realizace a posuzování výuky)

12. Vyučovací jednotka, její struktura a její souvislosti ve výtvarné výchově.

Hodina výtvarné výchovy, její struktura a dynamika. Situace v životě nebo v umění a od nich odvozené situace ve výchově. Výběr a aranžování podnětných učebních situací ve výtvarné výchově; evaluace průběhu a výsledků.

13. Příprava na výuku – rozvržení a vedení výuky.

Krátkodobé a dlouhodobé projektování výuky (cíle, fáze, postup, metody, klíčové pojmy). Projektování výuky s oporou v námětu nebo v technice. Řád a struktura v projektování a vedení výuky. Tvořivý přístup k výuce.

14. Motivování a motivace ve výtvarné výchově.

Motivace k výtvarné činnosti ve výtvarné výchově. Otázka vztahu žáků k umění a k předmětu výtvarná výchova. Motivování ve výtvarné výchově ve vztahu k hodnocení. Sociální, výkonová a poznávací motivace žáků ve výtvarné výchově. Personalizace a individualizace výuky výtvarné výchovy v souvislostech motivování a hodnocení.

15. Hodnocení ve výtvarné výchově.

Hodnocení ve výtvarné výchově z pohledu pedagogického a sociálního. Kdy, co a jak hodnotí žák, učitel (autonomní a heteronomní přístup k hodnocení). Hodnocení ve výtvarné výchově jako součást vstřícného a zprostředkujícího pojetí výuky. Vizuální gramotnost, kritické myšlení a myšlení vyššího řádu ve výtvarné výchově v kontextech hodnocení.

16. Posuzování (evaluace) výuky v souvislostech odborných koncepcí výtvarné výchovy.

Posuzování úspěšnosti realizace vyučovací jednotky a výchovně vzdělávacího procesu – reflektování a evaluace. Současné koncepce vzdělávání, současné koncepce výtvarné výchovy a současná kultura jako rámec pro hodnocení práce učitele. Úloha vzájemné komunikace mezi učiteli výtvarné výchovy a úloha teorie jako nástroje profesní komunikace při posuzování výuky.

17. Učitelovo pojetí výuky a programy výtvarné výchovy.

Pojetí výtvarné výchovy v práci učitele. Vymezení učitelova pojetí výuky, jeho uvědomělá i neuvědomělá stránka a způsoby jeho reflektování. Vztah mezi osobním pojetím výuky a širšími koncepcemi (osnovy, rámcové vzdělávací programy, evaluační standardy apod.). Historický vývoj koncepcí výtvarné výchovy ve světě a v tuzemsku z pohledu evaluace vlastní pedagogické práce.

18. Výtvarná výchova v sociálním prostoru.

Výtvarná výchova jako školní předmět a její vztahy s veřejností. Komunikace výtvarného pedagoga s rodičovskou a odbornou veřejností. Možnosti prezentace vlastní pedagogické práce učitele. Otázky etiky a práva veřejné prezentace dětské výtvarné práce.

19. Základní, střední a základní umělecké školy a výtvarná výchova

Postavení ZŠ, SŠ a ZUŠ v českém systému vzdělávání. Specifika a funkce výtvarné výchovy na ZŠ a SŠ a na ZUŠ. Kurikulární dokumenty. Organizace a formy výuky. Ostatní vzdělávací instituce a volnočasové výtvarné vzdělávání v ČR, jejich zaměření a jejich vztah k ZUŠ.

20. Galerijní a muzejní edukace

Výtvarná výchova jako součást vzdělávání v soudobé společnosti a jako součást sítě kulturních institucí (nové formy komunikace mezi školou, galerií, muzeem, místními centry kulturních a sociálních aktivit). Metody a typy programů galerijní a muzejní edukace. Historické kontexty galerijní a muzejní pedagogiky u nás a ve světě.

IV. Učitel a jeho přístup k výuce ve výtvarné výchově

21. Osobnost učitele ve výtvarné výchově

Učitel ve výtvarné výchově – lidské a profesní charakteristiky. Učitel výtvarné výchovy a jeho vztah k oboru, umění a vlastní tvorbě. Já jako učitel výtvarné výchovy v kombinaci s druhým oborem – vlastní profesní profil, otázky vztahu k profesní komunitě, profesní rozvíjení, možnosti a limity využití dvouoborového zaměření.

22. Učitelská autorita ve výtvarné výchově

Autorita výtvarného pedagoga, její zdroje, struktura a vlivy. Osobnost učitele v kontextu pedagogické práce se žáky. Otázka možností vlivu učitele jako člověka zodpovědného za vedení a průběh vyučovací hodiny a výchovně vzdělávacího procesu.

23. Reflexe a sebereflexe učitele výtvarné výchovy

Učitel jako reflektivní praktik. Osobní pojetí výuky a jeho vliv na reflektování a posuzování vlastní pedagogické práce učitele. Sociální, etická a genderová problematika v práci učitele (vztahy k žákům, kolegiální vztahy, vztahy k rodičům, k nadřízeným apod.).

24. Výzkum ve výtvarné výchově.

Obsahy a cíle výzkumu ve výtvarné výchově. Metody výzkumu. Návrh, realizace a vyhodnocení výzkumu. Metody sběru a analýzy dat. Místo výzkumu v práci učitele výtvarné výchovy.

Kritéria hodnocení státní závěrečné zkoušky z výtvarné výchovy

Státní zkouška je završením studia a příležitostí pro posluchačky/posluchače prokázat orientaci ve všech oblastech oborového studia a schopnost formulovat a prezentovat vlastní kvalifikované pojetí témat zkoušky. Faktografická správnost dat, pojmů a údajů souvisejících s obrazovou dokumentací k tématům je nezbytným východiskem pro odbornou interpretaci problému, ale není sama o sobě zárukou úspěšného složení zkoušky.

K úspěšnému složení státní zkoušky z Teorie a dějin výtvarné kultury posluchačka/posluchač:

1. představí vlastní **kvalitní koncepci** tématu/problému, formulovaného v otázce, opřenu o soubor spolehlivých znalostí, reprezentující kvalifikovaný vhled do odborné výtvarné a výtvarně pedagogické problematiky;
2. prokáže **schopnost oborového myšlení**, vizuální citlivost a funkční vizuální gramotnost v oblasti odborné analýzy a interpretace uměleckého díla, opřené o primární vědeckou literaturu a vlastní zkušenost (návštěvy galerií a muzeí, konkrétních výstav, workshopů, uměleckých událostí apod.)
3. **doloží svou koncepci tématu vlastním výběrem obrazové dokumentace** ke každému okruhu SZZ (originální/vlastní soubor reprodukcí); výběrem i uspořádáním dokládá dokumentace osobitý, vlastní zkušeností podložený pohled na problematiku;
4. demonstruje **vlastní odborný výklad** na konkrétním příkladu uměleckého díla/uměleckých děl z připravené obrazové dokumentace (viz bod 3); argumentačně doloží a obhájí vlastní koncepci výběru obrazového souboru; komparuje jednotlivá díla ve výběru;
5. prokáže **schopnost myšlení v souvislostech**; vysvětlí, jakým způsobem vypovídá umělecké dílo o své době a jak se vztahuje k současnosti; adekvátně a v souladu s vlastním konceptem obrazové dokumentace (viz bod 3); reaguje na doplňující otázky;
6. vizuální materiály používá jako účinnou **podporu své prezentace tématu**; dovede reagovat na aktuální situaci zkoušky, v případě potřeby opustit připravený koncept a pohotově formulovat nový přístup k řešení otázky; prokáže schopnost provázat nastudované s vlastní zkušeností, vhodně a s porozuměním aktualizovat naučenou látku;
7. s porozuměním používá **odbornou terminologii**, vysvětluje klíčové odborné pojmy s oporou v odborné literatuře, na kterou podle potřeby odkazuje; vede s komisí odbornou rozpravu
8. užívá **spisovný jazyk**, hovoří plynule a kultivovaně, se znalostí správných vazeb a formulací (včetně výslovnosti osobních a místních jmen, názvů a pojmů).
9. téma otázky **prezentuje přehledně**, odpověď formuluje logicky a se zřetelným cílem výpovědi; respektuje časovou dotaci zkoušky (15 minut)
10. vhodně využívá připravené materiály: soubory obrazové dokumentace, portfolio spatřených výstav.

Doporučení k přípravě na SZZ z Teorie a dějin výtvarné kultury:

1. soubory reprodukcí ke každé otázce vybírejte osobně ve vazbě na řešené problémy (vztahy, vlivy, kontexty), nevytvářejte čistě faktograficky či chronologicky připravené soubory;
2. s vizuálním materiálem k didaktické části zkoušky/zkoušce pracujte obdobně, u každé ukázky si pečlivě promyslete kontext, v němž ji použijete;
3. příliš komplikované myšlenkové mapy vám u zkoušky nepomohou; koncipujte je spíše jako teoretický rámec, na jehož základě přímo u zkoušky vyvodíte, co je vaším cílem;
4. výběr reprodukcí a dalších vizuálních materiálů přizpůsobte časovému prostoru při zkoušce (max. 15 minut);
5. optimalizujte seznam literatury rovnoměrně pro každou tematickou oblast;
6. konzultujte pojetí přípravy okruhů SZZ s vyučujícími katedry;
7. pečlivě vyzkoušejte délku vlastní prezentace (jedna strana A4 písemné přípravy odpovídá cca 5 minutám výkladu)
8. cvičte komunikační dovednosti (spisovná čeština, plynulý projev, pohotová reakce na dotazy);
9. důsledně si ved'te portfolio navštívených výstav a galerijních expozic; pište si poznámky z vlastních pozorování i z odborných výkladů a ukládejte si tištěné materiály k výstavám.

K úspěšnému složení státní zkoušky z Teorie a didaktiky výtvarné výchovy posluchačka/posluchač:

1. představí vlastní **kvalitní koncept** tématu/problému, formulovaného v otázce, opřenu o soubor spolehlivých znalostí, reprezentující kvalifikovaný vhled do odborné výtvarné a výtvarně pedagogické problematiky podložený znalostí odborných pramenů;
2. prokáže **schopnost oborového myšlení** v oblasti odborné analýzy a interpretace didaktického konceptu, opřené o primární výtvarně pedagogickou literaturu a vlastní zkušenost (praxe v různých typech škol, v galeriích a muzeích, zkušenosti s edukací z konkrétních výstav, workshopů, uměleckých událostí apod.)
3. **doloží svou koncepci tématu vlastním výběrem dokumentace** ke každému okruhu SZZ (soubor z vlastního pedagogického portfolio); výběrem, uspořádáním i způsobem využití dokumentace v průběhu zkoušky dokládá osobitý, empiricky podložený pohled na problematiku;
4. demonstuje **vlastní odborný výklad** na konkrétním příkladu didaktického konceptu/problému z připravené dokumentace (viz bod 3); argumentačně doloží a obhájí vlastní pojetí otázky a koncepci výběru; prokáže schopnost vést odbornou rozpravu na téma zvolené otázky;
5. vychází z **materiálů vlastního pedagogického portfolio** (obrazová dokumentace praxí, myšlenkové mapy, záznamy z pozorování výuky), které adekvátně přiřazuje obsahu otázky a využívá k aktualizaci nastudovaných teoretických poznatků;

6. s porozuměním používá **odbornou terminologii**, vysvětluje klíčové odborné pojmy s oporou v odborné literatuře, na kterou podle potřeby odkazuje; vede s komisí odbornou rozpravu
7. užívá **spisovný jazyk**, hovoří plynule a kultivovaně, se znalostí správných vazeb a formulací (včetně výslovnosti osobních a místních jmen, názvů a pojmů).
8. téma otázky prezentuje přehledně, odpověď formuluje logicky a se zřetelným cílem výpovědi; respektuje časovou dotaci zkoušky (15 minut);
9. účinně používá materiály z vlastního pedagogického portfolia, z všech forem pedagogické praxe.

Doporučení k přípravě na SZZ z Teorie a didaktiky výtvarné výchovy:

1. obrazové soubory ke každé otázce vybírejte osobně ve vazbě na obsah otázky a vlastní zkušenost doloženou v pedagogickém portfoliu;
2. u každé ukázky si pečlivě promyslete kontext, v němž ji použijete;
3. výběr žákovských prací a dalších vizuálních materiálů přizpůsobte časovému prostoru při zkoušce;
4. myšlenkové mapy a další soubory obsahující text budete moci použít až přímo u zkoušky, nikoli při přípravě; umístěte je tedy na druhý datový nosič;
5. myšlenkové mapy koncipujte spíše jako teoretický rámec, na jehož základě přímo u zkoušky vyvodíte, co je vaším cílem;
6. optimalizujte seznam literatury rovnoměrně pro každou tematickou oblast;
7. konzultujte pojetí přípravy okruhů SZZ s vyučujícími katedry;
8. pečlivě vyzkoušejte délku vlastní prezentace (jedna strana A4 písemné přípravy odpovídá cca 5 minutám výkladu);
9. cvičte komunikační dovednosti (spisovná čeština, plynulý projev, pohotová reakce na dotazy);
10. veďte si důsledně své pedagogické portfolio, ukládejte popsané a komentované ukázky žákovských prací, poznámky z následových hodin i z rozborů vašich vlastních odučených hodin s fakultními učiteli.

V Praze, prosinec 2017

Doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.
 vedoucí katedry výtvarné výchovy Ped F UK